

Sector in beeld 2023

Ontwikkelingen in de markt van accountantsorganisaties

Lees verder

Inhoud

01 Inleiding	3
1.1 Sector in beeld 2023	3
1.2 Uitdagingen voor de sector	3
1.3 Belang accountantsorganisatie neemt toe	4
1.4 Leeswijzer	4
02 Marktstructuur	5
2.1 Aantal AO's daalt door fusies, overnames en inlevering van vergunningen	5
2.2 Aantal wettelijke controles stabiel, marktaandeel wijzigen verder	6
2.3 AFM weegt risico's private equity zwaarder dan kansen	7
03 Duurzaamheid	8
3.1 CSRD: duurzaamheidsinformatie krijgt zekerheid	8
3.2 Tijdige voorbereiding ondernemingen nodig	8
3.3 En dat geldt ook voor accountantsorganisaties	10
04 Gedrag en Cultuur	12
4.1 Gedrag, cultuur en governance accountantsorganisatie maken verschil	12
4.2 Risicobewustzijn en lerende organisatie van de AO's-RV vragen aandacht	12
4.3 Beleidsbepalers en (toekomstige) rvc leden moeten tijdig benoemd	13
05 Prikkel	15
5.1 Bedrijfsmodel reguliere vergunninghouders komt met prikkels	15
5.2 Controlecliënten zijn heterogene groep, reguliere vergunninghouders ook	16
5.3 Controleplicht: term MKB is incorrect, grenswaardes gaan omhoog	17

01 Inleiding

Inleiding en leeswijzer

1.1 Sector in beeld 2023

Voor u ligt het rapport **Sector in beeld 2023 (SiB 23)**. Het primaire doel van deze publicatie is om inzichten uit datarapportages van accountantsorganisaties (AO's) terug te geven aan de sector. Een secundair doel is helderheid verschaffen aan de sector over wat de AFM van AO's verwacht ten aanzien van bepaalde ontwikkelingen of risico's die vanuit toezichtperspectief belangrijk worden gevonden.

In het SiB 23 wordt slechts een selectie van belangrijke trends en ontwikkelingen in de markt van AO's beschreven. Het SiB 23 richt zich op het niveau van de sector (mesoniveau). Het kan daarmee worden gezien als een aanvulling op het reguliere Trendzicht (jaarlijkse AFM-publicatie; macroniveau). Het SiB is géén jaaroverzicht en pretendeert niet volledig te zijn. Enkele belangrijke ontwikkelingen in 2023 ontbreken, zoals de lopende interne onderzoeken van de OOB-accountantsorganisaties (AO's-OOB) naar examenfraude en de resultaten van enkele toezichtonderzoeken die de AFM in 2023 heeft verricht. Naast de ontwikkelingen in het voorliggende SiB23, geeft de AFM in de nog te publiceren Agenda 2024 aandacht aan andere belangrijke thema's binnen het toezicht op de accountancysector, waaronder fraude en de impact van technologie.

1.2 Uitdagingen voor de sector

De accountancysector heeft een groot aantal uitdagingen. Denk aan thema's als duurzaamheid, technologische ontwikkelingen, fraude en (dis)continuïteit, de aantrekkelijkheid van het beroep en de nieuwe governance vereisten voor de grootste reguliere vergunning houdende accountantsorganisaties (AO's-RV). Zo dringt de tijd voor de voorbereidingen op de inwerkingtreding van de *Corporate Sustainability Reporting Directive* (CSRD) en de opbouw van capaciteit, kennis en kunde voor het kunnen geven van assurance op duurzaamheidsinformatie. Tevens is er de noodzaak voor het anticiperen op en absorberen van digitalisering en technologische ontwikkelingen, bij controlecliënten, bij AO's zelf als ook in de wettelijke controle. Binnen de wettelijke controle is daardoor sprake van een stijgend belang van het onderdeel IT controls en beveiliging. Ook is meer aandacht nodig voor de detectie en opvolging van fraude en (dis)continuïteitsrisico's bij controlecliënten. Daarnaast verandert de sector doordat reguliere wettelijke controles verschuiven van AO's-OOB naar AO's-RV en heeft de sector te maken met een voortschrijdende consolidatie, mede in gang gezet door de toetreding van private equity partijen. Tot slot staat de accountancysector voor de uitdaging de aantrekkelijkheid van het beroep te verhogen en medewerkers verder op te leiden. Vrijwel alle AO's die om reflectie zijn gevraagd op dit thema hebben bij de AFM aangegeven moeite te hebben met het vinden en vasthouden van voldoende gekwalificeerd personeel.

Daarbij staat het imago van de sector onder druk. Circa tien jaar na de publicatie van de 53 maatregelen uit het rapport 'In het publiek belang' komen nog steeds kwesties als examenfraude bij AO's-OOB boven water.¹ Terwijl AO's juist symbool moeten staan voor integriteit en eindgebruikers van verslaggeving en controleverklaringen moeten kunnen vertrouwen op hun werkzaamheden en daar zekerheid aan kunnen ontleenen.

1.3 Belang accountantsorganisatie neemt toe

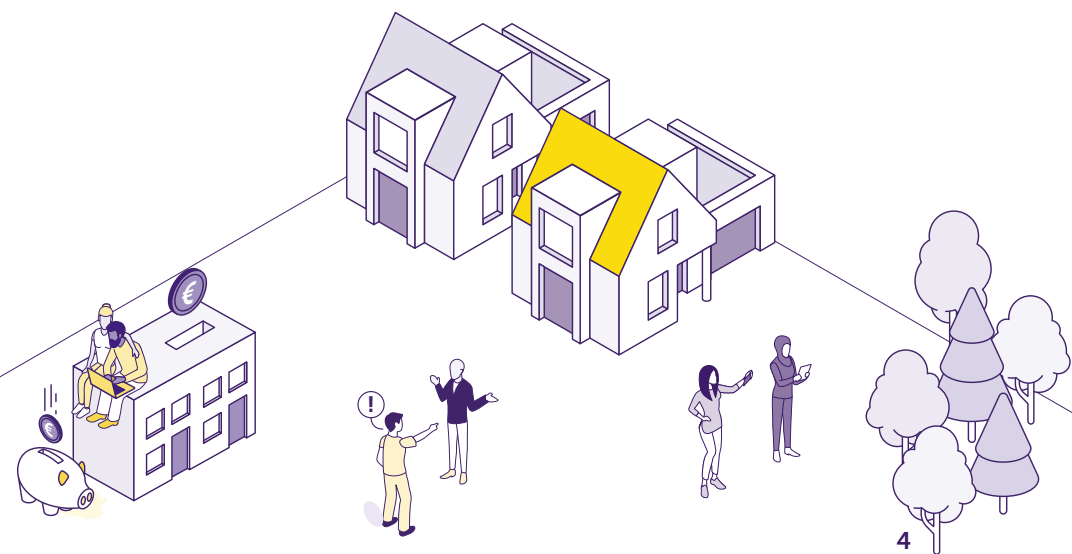
Om aan deze uitdagingen tegemoet te komen, stijgt het belang van de **accountantsorganisatie**. Dit belang neemt onder andere toe als gevolg van de verbreding in aantal onderwerpen waarover assurance wordt gevraagd, zoals duurzaamheid, de specialisatie die nodig is op thema's als fraude en (dis)continuïteit en digitalisering en de inzet van datatechnologie door controlecliënten. Hierdoor is de vraag gerechtvaardigd of een wettelijke controle in de toekomst nog wel door één Externe Accountant (EA) werkzaam bij de AO kan worden ondertekend.

Daarbij zijn AO's historisch ontwikkeld van een maatschap met zelfstandige EA's tot organisaties waarvan het stelsel van kwaliteitsbeheersing steeds belangrijker is geworden. Daarmee is ook de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de wettelijke controle steeds meer van het niveau van de individuele EA naar dat van de *accountantsorganisatie* verschoven. En dat vraagt weer om voldoende mogelijkheden voor de toezichthouder aan te kunnen grijpen op het niveau van de AO. Zeker als een langdurige extrinsieke prikkel vanuit extern toezicht nodig wordt geacht om de aandacht voor het publieke belang bovenaan te laten staan.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van het SiB23 beschrijft ontwikkelingen in de marktstructuur van de accountancysector; hoofdstuk 3 gaat in op het thema duurzaamheid en assurance op duurzaamheidsinformatie. Gedrag en cultuur staan centraal in hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5 sluit af met ondermeer de prikkels die besloten liggen in het bedrijfsmodel van de AO's-RV.

¹ Werkgroep Toekomst Accountantsberoep (2014). In het publiek belang: Maatregelen ter verbetering van de kwaliteit en onafhankelijkheid van de accountantscontrole.

02 Marktstructuur

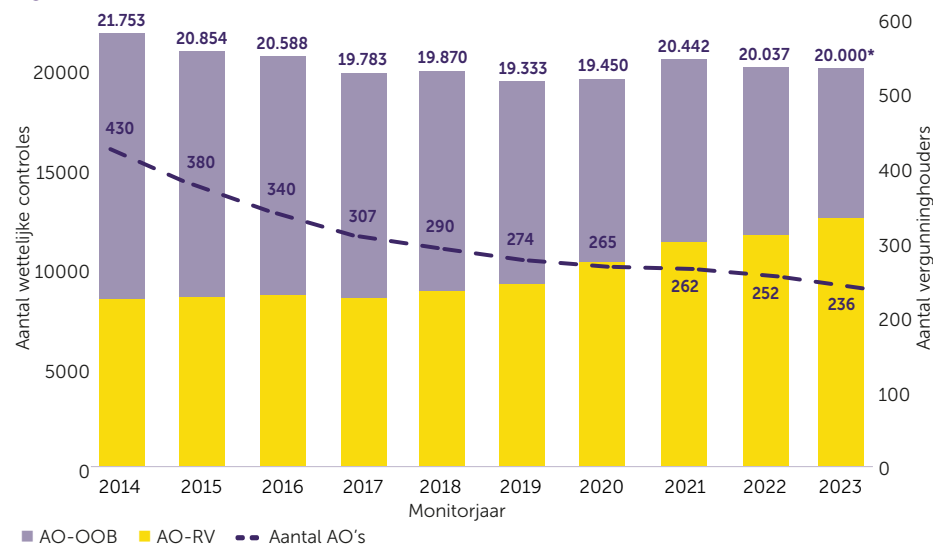
Accountantsorganisaties en hun cliënten

- De AFM monitort actief de registraties van auditkantoren uit Europese lidstaten in Nederland met het oog op het inzetten van een buitenlandse accountantsorganisatie door Nederlandse OOB's die geen AO kunnen vinden.
- De AFM weegt op dit moment de risico's van private equity zwaarder dan de mogelijke kansen, volgt de ontwikkelingen daarom nauwlettend en verwacht dat AO's de risico's mitigeren.

2.1 Aantal AO's daalt door fusies, overnames en inlevering van vergunningen

Hoewel de daling van het aantal AO's van 2020 op 2021 leek te stabiliseren, versnelt deze over 2022 enigszins en neemt deze met name over de eerste helft van 2023 fors toe. Zo daalde het aantal AO's tussen 2014 en 2022 van 430 naar 252; halverwege 2023 is dit verder afgenomen tot 236 (figuur 2.1). Deze netto afname komt tot stand door het intrekken van 4 vergunningen vanwege een fusie of overname, het intrekken van 15 vergunningen op eigen verzoek van de AO en het verstrekken van 3 nieuwe vergunningen voor een AO-RV.

Figuur 2.1 Marktaandeel verschuift van AO's-OOB naar AO's-RV, sector consolideert verder.

Bron: AFM Monitor, Register, (2014-2022); AO-uitvraag AO's-RV (2022-2023). *Cijfers tot en met H1 2023; marktaandelen geschat op aannahme van 20.000 verrichte wettelijke controles over 2023. Monitorjaar betekent de uitvraag van dat jaar, waar data wordt opgevraagd over het meest recent afgesloten boekjaar. In de meeste gevallen is dit het kalenderjaar ervoor.

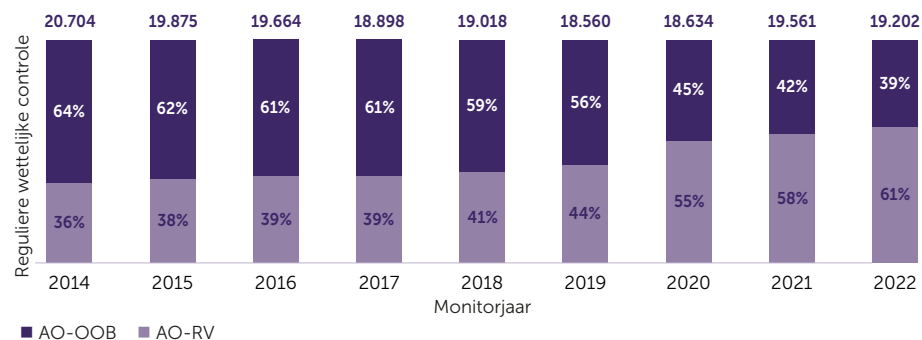

2.2 Aantal wettelijke controles stabiel, marktaandeel wijzigen verder

Het totaal aantal wettelijke controles per jaar schommelt sinds 2014 in enige mate, maar ligt gemiddeld genomen rond de 20.000. Hierdoor, en door de afname van het aantal AO's, verrichten accountantsorganisaties de afgelopen jaren per saldo gemiddeld meer controles. Over 2022 is het totaal aantal uitgevoerde wettelijke controles, zowel regulier als OOB, licht gedaald ten opzichte van 2021, van 20.442 naar 20.037 (figuur 2.1).

Er is sprake van een aanhoudende verschuiving van marktaandeel in aantal wettelijke controles. Waar AO's-RV in 2014 nog slechts 36% (7.453) van het totale aantal reguliere wettelijke controles uitvoerden, is dat inmiddels per ultimo 2022 zo'n 61%. In totaal zijn de AO's-RV daarmee nu goed voor bijna 12.000 van de per 2022 in totaal verrichte ruime 19.000 reguliere controles (figuur 2.2).

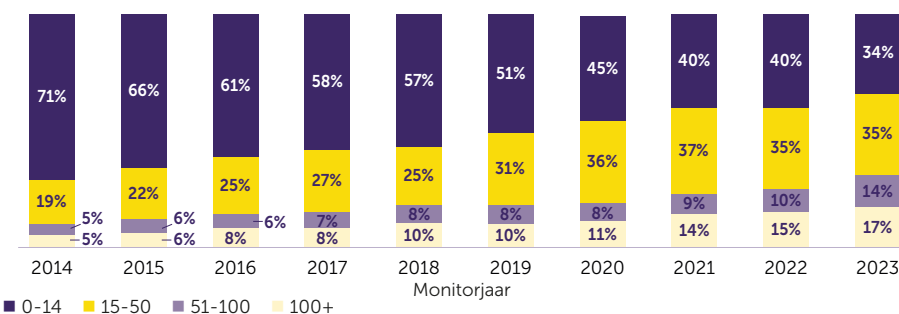
Figuur 2.2 Het aandeel reguliere controles uitgevoerd door AO's-RV blijft toenemen.

Bron: AFM Monitor, AO-vragenlijst AO's-RV. In 2020 is een sprong zichtbaar doordat drie voormalige AO's-OOB (BT, Accon, GT) in dat jaar hun OOB-vergunning inleverden. Monitorjaar betekent de uitvraag van dat jaar, waar data wordt opgevraagd over het meest recent afgesloten boekjaar. In de meeste gevallen is dit het kalenderjaar ervoor.

Het aantal AO's dat minder dan 15 wettelijke controles per jaar verricht, neemt verder af. De AFM constateerde in 2021 dat bij accountantsorganisaties die minder dan 15 wettelijke controles per jaar verrichten, de kans significant groter is dat de kwaliteit daarvan tekortschiet.² Het aantal accountantsorganisaties dat minder dan 15 wettelijke controles per jaar uitvoert, neemt af van 304 AO's (71%) in 2014 naar 83 AO's (34%) in 2023 (figuur 2.3).

Figuur 2.3 Het aantal AO's met minder dan 15 wettelijke controles neemt gestaag af.

Bron: AFM Monitor (2014-2021/22) en AO-uitvraag AO's-RV (2022/2023). Monitorjaar betekent de uitvraag van dat jaar, waar data wordt opgevraagd over het meest recent afgesloten boekjaar. In de meeste gevallen is het kalenderjaar ervoor.

Al enkele jaren is sprake van een klein aantal OOB-cliënten, dat moeilijk of niet in staat is een AO te vinden voor de wettelijke controle van hun jaarrekening. In juni 2023 heeft de VEB voor het laatst een overzicht samengesteld van het aantal OOB-cliënten zonder AO en er was sprake van negen (2022: zeven, 2021: twaalf en 2020: acht) OOB-cliënten die geen AO konden vinden.³ Dit is mogelijk in enige mate het gevolg van krapte aan de aanbodkant bij AO's-OOB, maar zou ook kunnen resulteren doordat deze OOB-cliënten niet geheel voldoen aan de (minimale) voorwaarden die de accountantsorganisaties vereisen voor de uitvoering van een kwalitatief goede wettelijke controle. AO's-OOB kunnen op basis van door hen gestelde acceptatiecriteria afzien van het accepteren van een controlecliënt.

² AFM (2021) [Data-analyse bij niet-OOB-accountantsorganisaties: uitvoering laag aantal wettelijke controles verhoogt kans op onvoldoende kwaliteit.](#)

³ VEB (2023). Overzicht Beursgenoteerde ondernemingen zonder accountant. Verkregen op 27 juni 2023, van <https://www.veb.net/beurs/bedrijven-zonder-accountant>. De negen OOB's zijn Alumexx, GeoJunxion (voorheen AND International Publishers), Bever Holding, DGB Group, IEX Group, Lavide Holding, MKB NedSense, Morefield Group en New Sources Energy; alle beursgenoteerd.

Het maatschappelijk verkeer loopt risico's bij het nemen van (financiële) beslissingen als de jaarrekening van ondernemingen niet is gecontroleerd door een AO.⁴ Dit geldt nog sterker voor OOB's. Het Ministerie van Financiën heeft in aankomende wetgeving de aanwijzingsplicht door de NBA opgenomen waarmee een AO-OOB kan worden aangewezen om een OOB-onderneming te controleren die geen AO kan contracteren. Inmiddels heeft één buitenlandse AO zich laten registreren om de wettelijke controle van een Nederlands beursfonds te kunnen uitvoeren. In dergelijke gevallen heeft de AFM alleen toezichtmogelijkheden in de vorm van het onderzoeken van de betreffende wettelijke controle en niet op het kwaliteitsstelsel van de AO. Terwijl die, zoals hierboven beschreven, juist een cruciale rol speelt bij het creëren van de juiste randvoorwaarden voor het uitvoeren van een kwalitatief goede wettelijke controle.

2.3 AFM weegt risico's private equity zwaarder dan kansen

Per oktober 2023 zijn er bij de AFM AO's-RV bekend waarin wordt geparticipeerd door private equity partijen en de verwachting is dat dit aantal zal toenemen. Deze AO's-RV namen in kalenderjaar 2022 samen ruim 11% van de wettelijke controles uitgevoerd door reguliere vergunninghouders voor hun rekening. In omzettermen staat dit gelijk aan een kleine 11% van de totale omzet behaald met reguliere wettelijke controles door AO's-RV.

De AFM onderkent dat de inbreng van private equity partijen binnen AO's-RV voordelen kan bieden, maar ziet ook belangrijke risico's.. De markt voor reguliere vergunninghouders is momenteel relatief gefragmenteerd. Groei, schaalvergroting en consolidatie lijkt de komende jaren dan ook een realistisch marktscenario. Het is niet ondenkbaar dat dit scenario een wenselijke impuls zal geven aan kwaliteitsverbetering bij AO's-RV. Investeringsmaatschappijen kunnen hierin op zichzelf een ondersteunende rol vervullen door de inbreng van kapitaal en specifieke expertise. Private equity partijen kunnen mogelijk ook een oplossing bieden voor AO's-RV die een opvolgingsprobleem hebben binnen het huidige op *goodwill* gebaseerde partnermodel.

De AFM weegt op dit moment de risico's van private equity partijen zwaarder dan de mogelijke kansen.⁵ Sinds kort investeren private equity partijen ook in AO's-RV en hoewel de AFM onderkent dat hun inbreng voordelen kan bieden, heeft de AFM nadrukkelijk oog voor de mogelijke risico's die kunnen voortvloeien uit deze investeringen. Zo ontstaan door de introductie van private equity aanvullende commerciële prikkels. Deze prikkels leveren mogelijk additionele risico's op voor de duurzame borging van de kwaliteit van de wettelijke controle door AO's-RV. Een ander risico ziet op de onafhankelijkheid van de AO als gevolg van mogelijke belangenverstrengeling met de private equity partij.

De AFM blijft daarom in dialoog gaan met AO's-RV die voornemens zijn zich te financieren met private equity of waarin private equity partijen (willen) participeren via een eigendomsstructuur. De AFM verwacht dat AO's-RV minimaal aan de wettelijke vereisten voor de eigendomsstructuur voldoen. De AFM zal de ontwikkelingen van private equity financieringen daarbij actief monitoren en verwacht van de AO's dat ze proactief risico's mitigeren zodat de kwaliteit van wettelijke controles duurzaam geborgd wordt.

⁴ Accountant (2020). Oob-kantoren: 'Aanwijzingsbevoegdheid niet los te zien van acceptatievoorwaarden'. Verkregen op 31 oktober 2023, van <https://www.accountant.nl/achtergrond/2020/7/oob-kantoren-aanwijzingsbevoegdheid-niet-los-te-zien-van-acceptatievoorwaarden/>.

⁵ AFM (2023) [Private-equity-investeringen in accountancysector: houd oog voor het risico](#).

03 Duurzaamheid

Duurzaamheidsinformatie en assurance

- Over 2024 zullen grote beursgenoteerde ondernemingen voor het eerst de CSRD toepassen, waarbij de duurzaamheidsrapportage gebaseerd moet zijn op het principe van dubbele materialiteit.⁶ In 2025 zullen AO's-OOB hierover assurance geven. De AFM begrijpt dat dit voor ondernemingen en AO's-OOB een uitdagend proces is en herhaalt daarom de oproep om tijdig noodzakelijke stappen te zetten;⁷
- Voor de invoering van de CSRD voor overige grote ondernemingen (over 2025) en het geven van assurance op duurzaamheidsinformatie (in 2026) zou een tekort aan capaciteit en deskundigheid bij ondernemingen en AO's-RV kunnen dreigen. Tijdige actie is nodig door deze partijen.

3.1 CSRD: duurzaamheidsinformatie krijgt zekerheid

In de maatschappelijke aandacht staat duurzaamheid steeds meer centraal.

Vanuit gebruikers en overheden komt steeds meer aandacht voor de impact van ondernemingen op mens en milieu. Activistische belangengroeperingen zoals *Extinction Rebellion* halen de publiciteit met acties gericht op overheden, toezicht-houders, AO's, ondernemingen en burgers. Politiek gezien worden de doelstellingen, maatregelen en verplichtingen strenger. Vanuit gebruikers van duurzaamheidsinformatie, zoals (groene) investeerders (en hun belangengroepen), neemt de druk op ondernemingen toe.

⁶ Dit betekent dat ondernemingen moeten rapporteren over zowel de (financiële) impact van de omgeving, bijvoorbeeld klimaatverandering, op de onderneming (van buiten naar binnen) als ook over hun positieve en nadelige impact op milieu en samenleving (van binnen naar buiten).

⁷ Zie ook AFM (2023) [Voor 2024 nog grote stappen nodig in duurzaamheidsinformatie jaarverslaggeving](#).

De reikwijdte en scope van rapportageverplichtingen worden uitgebreid. Om de transparantie rondom duurzaamheid en andere niet-financiële zaken te versterken heeft de EC een nieuwe Europese richtlijn vastgesteld ter herziening van de bestaande *EU Non-Financial Reporting Directive* (NFRD; in nationale wetgeving geïmplementeerd met het BNFI). De richtlijn is daarbij hernoemd tot *Corporate Sustainability Reporting Directive* (CSRD). De CSRD moet uiterlijk 6 juli 2024 in nationale wetgeving zijn geïmplementeerd. Ook zijn per 1 januari 2023 de rapporteringsvereisten van de EU Taxonomy uitgebreid. De EU Taxonomy, die onder andere geldt voor ondernemingen die onder de huidige NFRD (en daarna CSRD) vallen, zorgt ervoor dat inzichtelijk wordt welk deel van de omzet, operationele kosten en investeringsuitgaven duurzaam zijn. Het leidt tot een classificatiesysteem waarmee partijen in de financiële sector duidelijk kunnen maken in welke mate zij duurzaam investeren, en waar die investeringen zich precies op richten.

Assurance voor duurzaamheidsinformatie wordt verplicht. In de CSRD is opgenomen dat zekerheid bij duurzaamheidsinformatie verschaft zal worden om de betrouwbaarheid ervan te vergroten. In eerste instantie wordt dit een beperkte mate van zekerheid; op termijn mogelijk een redelijke mate. De CSRD geeft aan dat deze zekerheid door AO's kan worden verschaft, of, als optie voor elke lidstaat, door een andere *independent assurance services provider*.

3.2 Tijdige voorbereiding ondernemingen nodig

Een groot aantal (nieuwe) ondernemingen moet op basis van de nieuwe regels aan de slag met het opstellen van hun duurzaamheidsstrategie. Bedrijven zullen op de diverse onderwerpen moeten rapporteren wat hun beleid is, bijvoorbeeld ten aanzien van *net zero* emissie claims. De verwachting is dat nog niet alle ondernemingen een formeel duurzaamheidsbeleid hebben of nog niet op alle relevante terreinen. Tevens ligt een duurzaamheidsstrategie ten grondslag aan de duurzaamheidsrapportage,

waardoor ook de nieuwe rapportageverplichtingen ondernemingen ertoe zullen aanzetten een duurzaamheidsstrategie op te stellen of te updaten in aanloop naar deze verplichtingen. De zorg bestaat dat ondernemingen zich niet bewust zijn van het feit dat ze hiermee aan de slag moeten of denken dat er nog ruimte is om dit uit te stellen.

Ondernemingen ervaren daarbij steeds meer maatschappelijke druk en willen zich legitimeren met duurzaamheidsverslaggeving. De toegenomen maatschappelijke aandacht voor duurzaamheid leidt ertoe dat ondernemingen het voor hun voortbestaan essentieel vinden een positief beeld van zichzelf te tonen als het gaat om duurzaamheid. Met verslaggeving willen ondernemingen aantonen dat hun bedrijfsmodel levensvatbaar is, ze 'goed doen' en daarmee bestaansrecht hebben. Het feit dat steeds vaker variabel wordt beloond op grond van het behalen van duurzaamheidsdoelstellingen, draagt ook bij aan de roep om (op termijn) een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen.

Het behalen van duurzaamheidsdoelstellingen wordt een belangrijkere component bij het bepalen van de beloning van bestuurders van ondernemingen. De duurzame langetermijn waardecreatie, het opstellen van een passende strategie en duurzaamheidsdoelstellingen zijn expliciete verantwoordelijkheden van bestuurders geworden. Beloning bij het behalen van dergelijke doelstellingen wordt daarom naar verwachting op termijn de norm.

Een groot aantal ondernemingen zal voor het eerst te maken krijgen met duurzaamheidsrapportage. Met de uitbreiding van de reikwijdte van de Europese richtlijn tot duurzaamheidsrapportage, zal een deel van de markt voor een geheel nieuwe uitdaging komen te staan. Zowel voor middelgrote en kleine beursfondsen als voor de grote niet-beursgenoteerde ondernemingen is de verwachting dat dit een flinke uitdaging zal zijn. Ondernemingen zullen zich daarbij de nieuwe rapporteringsstandaarden eigen moeten maken en het zal tijd kosten voor ondernemingen en de sector als geheel deze te doorgronden en adequaat toe te passen. Onvoldoende bekendheid met de eisen en verwachtingen kan leiden tot inadequate verslaggeving.

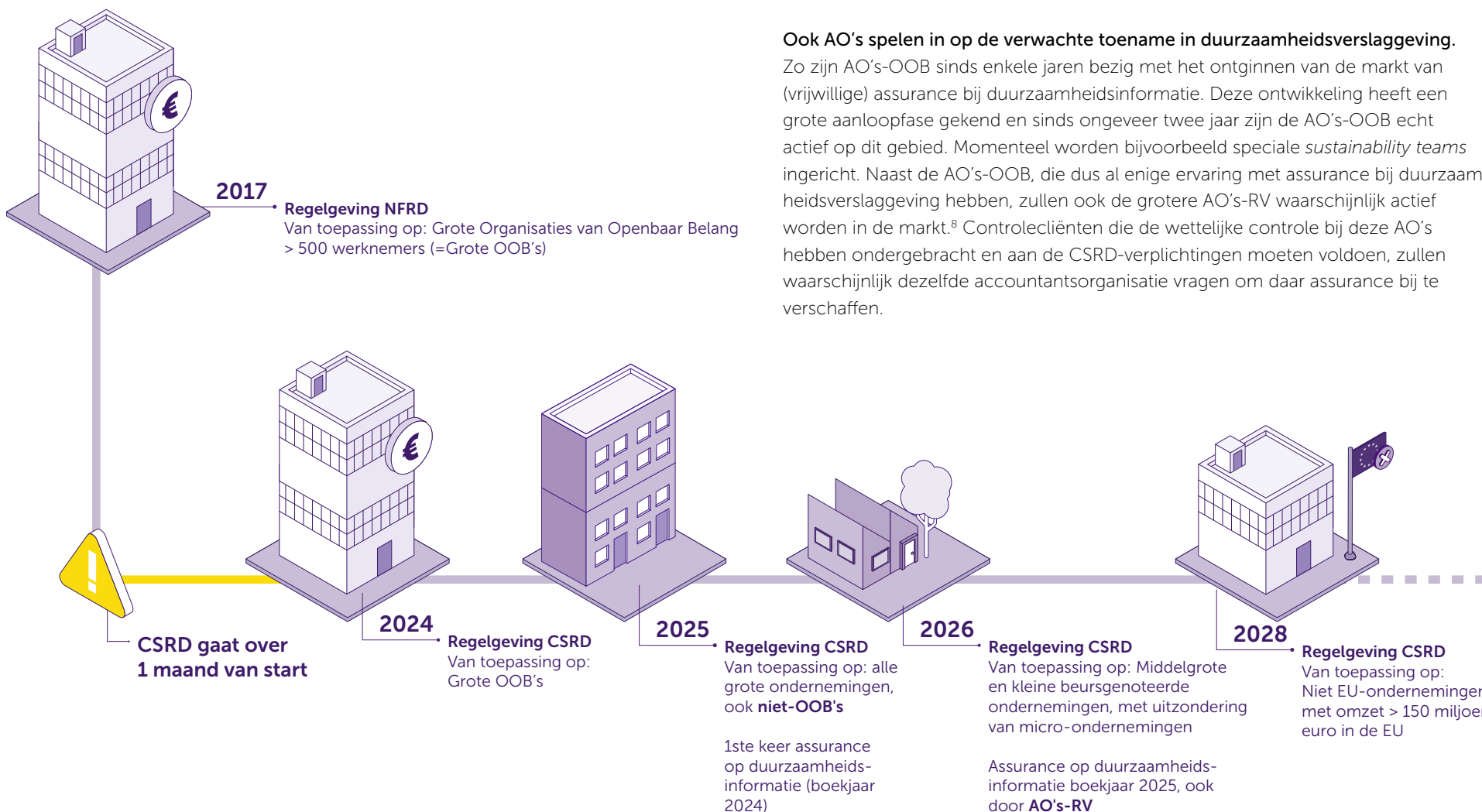
Ondernemingen moeten zich anders inrichten om over duurzaamheid te kunnen rapporteren. De nieuwe rapportageverplichtingen brengen met zich mee dat over een breder scala aan onderwerpen gerapporteerd moet worden en dat de data-complexiteit toeneemt. Ondernemingen zullen daarop moeten anticiperen. Ten eerste organisatorisch en op het gebied van HR, maar ten tweede zal ook in de samenstelling van raden van commissarissen rekening moeten worden gehouden met de kennis die nodig is om toezicht te houden op het duurzaamheidsbeleid van ondernemingen.

Ook is het inrichten van processen en informatiesystemen om duurzaamheidsdata te verzamelen essentieel. Daarbij is voor een kwalitatief goede verslaggeving van belang dat financiële informatie en niet-financiële informatie worden geïntegreerd en dat interne beheersing aanwezig is die de betrouwbaarheid van data borgt. Ondernemingen die zelf niet rechtstreeks onder de CSRD vallen, moeten toch informatie gaan aanleveren aan ondernemingen die dat wel doen en waarvan zij een belangrijke ketenpartner zijn. Voor rapporterende ondernemingen zal het een uitdaging worden om alle relevante data te verkrijgen en om werkelijk zicht te hebben op eventuele schadelijke activiteiten binnen de keten. Tot slot zal de duurzaamheidsinformatie digitaal aangeleverd gaan worden, waar ondernemingen de systemen op moeten inregelen.

Tijlijn CSRD en assurance op duurzaamheidsinformatie

3.3 En dat geldt ook voor accountantsorganisaties

Ook AO's spelen in op de verwachte toename in duurzaamheidsverslaggeving.

Zo zijn AO's-OOB sinds enkele jaren bezig met het ontginnen van de markt van (vrijwillige) assurance bij duurzaamheidsinformatie. Deze ontwikkeling heeft een grote aanloopfase gekend en sinds ongeveer twee jaar zijn de AO's-OOB echt actief op dit gebied. Momenteel worden bijvoorbeeld speciale *sustainability teams* ingericht. Naast de AO's-OOB, die dus al enige ervaring met assurance bij duurzaamheidsverslaggeving hebben, zullen ook de grotere AO's-RV waarschijnlijk actief worden in de markt.⁸ Controlecliënten die de wettelijke controle bij deze AO's hebben ondergebracht en aan de CSRD-verplichtingen moeten voldoen, zullen waarschijnlijk dezelfde accountantsorganisatie vragen om daar assurance bij te verschaffen.

⁸ Circa 29% van de door AO's-RV bij de AFM aangeleverde data per AO-vragenlijst en Weco-vragenlijst ziet op wettelijke controles van grote ondernemingen. Grote AO's-RV controleren iets vaker dan gemiddeld grote ondernemingen (circa 34% van de portefeuille) dan kleinere AO's-RV (tussen de 24% en 28% van de portefeuille).

AO's willen zich vestigen in deze groeimarkt. De markt van duurzaamheid en duurzaamheidsrapportage ligt open en is voor veel AO's strategisch gezien interessant. AO's willen groeien in deze markt en zijn actief op zoek naar nieuwe kansen en klanten. Een nadeel dat zich in de praktijk kan voordoen, is dat AO's te sterk meebewegen met de wensen van de controlecliënt, uit angst om anders een klant te verliezen. Daarnaast kan de onafhankelijkheid van de AO onder druk komen te staan wanneer zij tegelijkertijd aan dezelfde klant advies geven én assurance verschaffen over diens duurzaamheidsinformatie.

AO's krijgen er veel andersoortige opdrachten bij. Voor AO's zal het aantal opdrachten dat wordt uitgevoerd de komende jaren flink groeien. Ondanks dat AO's verplicht zijn af te wegen of bijvoorbeeld voldoende capaciteit en deskundigheid in huis is om de opdracht uit te voeren, is de verwachting dat relatief meer werk wordt aangenomen dan opgevangen kan worden. Bij AO's bestaat momenteel al een personeelstekort en door de extra assurance opdrachten neemt de druk op de organisatie toe. Tevens zijn de gerapporteerde informatie en rapporteringsnormen anders van aard dan de financiële informatie die de EA's gewend zijn te toetsen (zachtere en subjectievere informatie, mede vanwege het toekomstgerichte aspect). Dit vraagt om het opbouwen van deskundigheid op dit gebied, met voldoende mensen en opleidingsmogelijkheden.

De AFM heeft een rol in de tijdige voorbereiding van ondernemingen en AO's.

Een belangrijk uitgangspunt van de toezichtwetgeving en van het toezicht zelf is dat de primaire verantwoordelijkheid voor goede naleving bij de marktpartijen zelf ligt. De primaire taak van de toezichthouder is controleren of de marktpartijen de regelgeving goed naleven. Daarnaast heeft de AFM ook een signalerende en agenderende functie. Vanuit die functie zal de AFM marktpartijen stimuleren en aanjagen om tijdig voorbereid te zijn op nieuwe wet- en regelgeving.

04 Gedrag en Cultuur

Gedrag en cultuur en de kwaliteit van de wettelijke controle

- Gedrag, cultuur en governance hebben (grote) invloed op de kwaliteit van wettelijke controles;
- Het risicobewustzijn en de lerende organisatie van de AO's-RV vraagt aandacht;
- AO's-RV hebben tijdig geschikte beleidsbepalers en (toekomstige) rvc leden te benoemen;
- Rvc's hebben impact op de realisatie van kwaliteitsdoelstellingen.

4.1 Gedrag, cultuur en governance accountantsorganisatie maken verschil

Gedrag en cultuur binnen AO's, hun governance en organisatiestructuur zijn factoren met materiële invloed op de kwaliteit van de wettelijke controle.⁹

Organisatie-inrichting (structuur, aansturing en leiderschap) en organisatiegedrag (gedrag van mensen in organisaties) hebben bovendien een sterke invloed op de mate waarin organisaties wet- en regelgeving naleven en eerlijke en zorgvuldige dienstverlening. Ook de Commissie Toekomst Accountancysector (CTA) en de Kwartiermakers Toekomst Accountancysector (KTA) zien gedrag en cultuur als een belangrijke factor in de borging van de kwaliteit.¹⁰ De Kwartiermakers, de NBA en de SRA besteden daarom doorlopend aandacht aan gedrag en cultuur.¹¹ Ook de AFM vraagt hier regelmatig aandacht voor in haar onderzoeken, zoals in het AFM *position*

9 Commissie Toekomst Accountancysector (2020) [Vertrouwen op controle](#).

10 Commissie Toekomst Accountancysector (2020) [Vertrouwen op controle](#); Kwartiermakers Toekomst Accountancysector (2023) [Zesde voortgangsrapportage Kwartiermakers Toekomst Accountancysector](#).

11 Kwartiermakers Toekomst Accountancysector (2023) [Zesde voortgangsrapportage Kwartiermakers Toekomst Accountancysector](#); NBA (2023) Beroep van waarde(n), SRA (2023) Jaarverslag Kwaliteit en cultuur.

paper 'Beleidsvisie fraude' (mei 2022) of meer recentelijk in het rapport '*Scherper op frauderisico's!*'.¹² De structuur en governance van een organisatie beïnvloeden op hun beurt ook de cultuur die binnen de organisatie dominant is.¹³ Het is vanuit dit oogpunt niet verrassend dat de AFM vaststelde dat rvc's impact hebben op de realisatie van de kwaliteitsdoelstellingen.¹⁴

4.2 Risicobewustzijn en lerende organisatie van de AO's-RV vragen aandacht

Een professioneel kritische instelling (PKI) is belangrijk voor een goede wettelijke controle en het risicobewustzijn vraagt aandacht. Een EA dient een controle vanuit een PKI te plannen en uit te voeren.¹⁵ Dit vraagt onder andere een onderzoekende houding: alert zijn op mogelijke risico's, bijvoorbeeld op fouten of fraude, en een kritische evaluatie van controleinformatie. Volgens het NBA-rapport 'Beroep van waarde(n)' onderschrijven EA's het belang van een dergelijke instelling en mindset.¹⁶ Tegelijkertijd blijkt uit recente onderzoeken van de AFM dat het risicobewustzijn van AO's en de PKI van hun werknemers aandacht vraagt:

- de beoordeling van risico's van aanvaarding of continuering van een controlecliënt en de wettelijke controle opdracht (CEAC) wordt onvoldoende en/of niet tijdig uitgevoerd;¹⁷

12 AFM (2022) [Omgang accountantsorganisaties met fraude\(risico's\) bij gecontroleerde ondernemingen](#); AFM (2023) [Scherper op frauderisico's!](#).

13 Werkgroep toekomst accountantsberoep (2014) [In het publiek belang](#).

14 AFM (2021) [Onderzoek naar de impact en de werkwijze van de raden van commissarissen van de OOB-accountantsorganisaties](#).

15 Nadere voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS) 200 *Algehele doelstellingen van de onafhankelijke accountant, alsmede het uitvoeren van een controle overeenkomstig de Standaarden*.

16 NBA (2023) Beroep van waarde(n).

17 AFM (2022) [Aan de slag! Uitkomsten onderzoek cliënt-en opdrachtaanvaarding en -continuering van accountantsorganisaties met reguliere vergunning](#).

- de inschatting van frauderisico's wordt oppervlakkig uitgevoerd en er wordt beredeneerd waarom frauderisico's er niet zijn, in plaats van te bezien hoe frauderisico's zich wel kunnen voordoen;¹⁸
- meerdere AO's zien beperkt risico's op onvoldoende kwaliteit van wettelijke controles.¹⁹

De AFM maakt zich zorgen over de PKI op het niveau van de wettelijke controle en het risicobewustzijn van AO's. Een goede uitvoering van de wettelijke controle start met een goed begrip van de controleclient en een tijdige en adequate identificatie en inschatting van risico's van de client en de wettelijke controle opdracht. Risico's zoals de integriteit van cliënten en prikkels in het bedrijfsmodel (hoofdstuk 5) vragen alertheid van beleidsbepalers. In 2024 zal de AFM daarom met haar toezichtactiviteiten aandacht blijven vragen voor de PKI en het risicobewustzijn.

Ook de kwaliteitsgerichte cultuur en een thema als 'de lerende organisatie' vragen onverminderd aandacht van AO's. Een kwaliteitsgerichte cultuur is een cultuur gericht op de duurzame borging van de kwaliteit van wettelijke controles. De AFM verwacht daarbij dat AO's aantoonbaar *in control* zijn over hun kwaliteit. Dit vraagt inzicht van het bestuur van de AO in de kwaliteit en in de factoren die de kwaliteit zowel positief als negatief beïnvloeden (en waar nodig opvolging daarvan). Een instrument dat kan helpen bij het kijken naar de verschillende factoren die kwaliteit beïnvloeden, is de kwaliteitscirkel.²⁰ De kwaliteitscirkel is gebaseerd op de *plan-do-check-act* cyclus en is effectief als deze volledig wordt doorlopen. Het is een continue cyclus van acties plannen (plan), ten uitvoer brengen (do), resultaten beoordelen (check) en waar nodig bijsturen of bijstellen (act). Daarin verwacht de AFM dat AO's zowel vaktechnische, procesmatige als gedragsmatige aspecten betreft. In 2024 zal de AFM aandacht besteden aan de kwaliteitscirkel bij AO's-RV.

¹⁸ AFM (2023) [Scherper op frauderisico's!](#)

¹⁹ AFM (2023) [Zet kwaliteitswaarborgen effectief in voor hogere kwaliteit wettelijke controle.](#)

²⁰ AFM (2020) [De kwaliteitsslag bij de Big4-organisaties onderzocht.](#)

Incidenten laten zien dat voor het leren van fouten, werkdruk en voorbeeldgedrag eveneens aandacht moet blijven worden gevraagd. Vanuit gedrag en cultuur perspectief kan daarbij de vraag rijzen of nog wel sprake is van een incident of van een dieper onderliggend patroon. In de afgelopen jaren heeft de AFM in verschillende onderzoeken doorlopend aandacht gevraagd voor het leren van fouten, werkdruk en voorbeeldgedrag.

Examenfraude vraagt om nader onderzoek naar de dieperliggende oorzaken en mogelijke bredere risico's rondom gedrag en cultuur. De AO's-OOB voeren momenteel onderzoeken uit naar examenfraude. De tot nu toe bekende uitkomsten zeggen iets over de heersende gedrag en cultuur bij deze accountantsorganisaties. Het is belangrijk dat de onderste steen boven komt om de gedragingen en heersende cultuur goed in beeld te krijgen. We roepen AO's-OOB op om voortvarend onderzoek te doen naar examenfraude en daarna diepgaande oorzakanalyses uit te voeren. Daarbij is het van belang scherp te zijn of dit gedrag ook niet op andere wijzen of plekken binnen de organisatie plaatsvindt. Uiteraard zal de AFM hier nauw bij betrokken zijn en blijven.

4.3 Beleidsbepalers en (toekomstige) rvc leden moeten tijdig benoemd

Goed bestuur en adequaat intern toezicht vraagt om geschikte personen. In het Wetsvoorstel Toekomst Accountantsorganisaties (Wta) is opgenomen dat ook AO's-RV die voldoen aan de in de wet gestelde criteria een intern toezichtsorgaan (raad van commissarissen of rvc) moeten inrichten.²¹ De rvc moet beter evenwicht brengen in het commercieel belang van accountantsorganisaties enerzijds en het maatschappelijk belang van de kwaliteit van een wettelijke controle anderzijds.²² Personen die het beleid van deze AO's (mede) bepalen of toezichthouden op dit beleid moeten betrouwbaar en geschikt zijn voor de uitoefening van hun functie.²³ Deze personen worden daarom onderworpen aan geschiktheidstoetsingen door de AFM. Deze toetsingen zijn niet alleen van toepassing op (toekomstige) rvc-leden,

²¹ Wettelijke controle omzet EUR 3.000.000 en 150 wettelijke controles.

²² Accountant.nl (2021) [Hoekstra wil voor meer accountantskantoren een verplichte rvc.](#)

²³ Beleidsregel geschiktheid Wta.

maar ook de beleidsbepalers van de AO (de vergunninghouder) en beleidsbepalers van het hoogste netwerkorgaan. Als de AO onderdeel is van een netwerk dient de rvc ook toezicht te houden op het hiërarchisch hoogste netwerkonderdeel.²⁴ In 2024 zal de AFM de benodigde aanpassingen in de Beleidsregel geschiktheid Wta consulteren. Afhankelijk van het moment van inwerkingtreding van de wet, kan naar verwachting (vrijwillig) gestart worden met de geschiktheidstoetsingen vanaf begin 2025.

Inzicht in de juridische structuur van AO's-RV is noodzakelijk om te bepalen wie de beleidsbepalers zijn en hoe hun verantwoordelijkheden zich verhouden tot die van een rvc. De beleidsbepalers en rvc leden moeten bovendien individueel en als collectief geschikt zijn. De AFM spoort daarom betreffende AO's-RV aan om dit inzicht te verkrijgen, de geschiktheid van de (beoogde) beleidsbepalers en rvc-leden te beoordelen en voorbereidingen te treffen voor de geschiktheidstoetsingen.

Rvc's hebben impact op de realisatie van de kwaliteitsdoelstellingen. Dat bleek uit eerder onderzoek van de AFM bij AO's-OOB.²⁵ Zij kunnen de aansturing op kwaliteit van de AO, de kwaliteitsgerichte cultuur, de verbetering van kwaliteitswaarborgen, de diversiteit van het bestuur, het beoordelen van het bestuur op kwaliteit en de visie op ontwikkeling en leiderschap stimuleren of belemmeren. De AFM verwacht dat de rvc oog houdt voor het publiek belang en heeft op basis van de wettelijke vereisten reeds verwachtingen uitgesproken ten aanzien van het intern toezicht, die gebaseerd zijn op wettelijke vereisten.²⁶

- De rvc houdt toezicht op het realiseren van de kwaliteitsdoelstellingen door de AO.
- De rvc oefent haar bevoegdheden uit (zoals goedkeuring van het kwaliteitsbeleid, goedkeuring van benoeming en ontslag van EA's, bepaling van beloning van beleidsbepalers van de AO) in lijn met de missie, visie, strategie en de kwaliteitsgerichte cultuur van de AO.
- De rvc van het intern toezichtorgaan tonen binnen de AO het gewenste gedrag in lijn met de kwaliteitsgerichte cultuur.

- De rvc evalueert jaarlijks het functioneren van het orgaan en van de individuele leden en bespreekt de conclusies die aan de evaluatie worden verbonden. In deze evaluatie betreft het intern toezichtorgaan ten minste in welke mate het intern toezichtorgaan bijdraagt aan de missie, visie en strategie en de kwaliteitsgerichte cultuur van de AO.

²⁴ Artikel 22a lid 1 Wta.

²⁵ AFM (2021) [Onderzoek naar de impact en de werkwijze van de raden van commissarissen van de OOB-accountantsorganisaties](#).

²⁶ Onder andere AFM (2015) [Dashboard 2015 Verandering en Verbetermaatregelen OOB-accountantsorganisaties](#) en AFM (2021) [Onderzoek naar de impact en de werkwijze van de raden van commissarissen van de OOB-accountantsorganisaties](#).

05 Prikkel

Prikkel in het bedrijfsmodel van de AO

- Het maatschappelijk belang van AO's-RV is breder dan alleen de wettelijke controle;
- Controlecliënten zijn een heterogene groep, hen bedienende AO's-RV zijn dat ook;
- De term MKB wordt soms onterecht gebruikt in relatie tot de wettelijke controle: het kleinbedrijf is niet controleplichtig;
- De AFM verricht in 2024 een beleidsverkenning naar het belang voor eindgebruikers van de controleverklaringen van de kleinste controleplichtige ondernemingen.

5.1 Bedrijfsmodel reguliere vergunninghouders komt met prikkels

In de accountancysector bestaan kwetsbaarheden die voortkomen uit de structuur van de sector en de manier waarop AO's opereren. In 2018 bracht de AFM het rapport 'Kwetsbaarheden in de structuur van de accountancysector' uit.²⁷ De kwetsbaarheden die in dit rapport gesignaleerd werden, komen onder andere voort uit het verdienmodel, het bedrijfsmodel en het partnermodel. Deze kwetsbaarheden bestaan nog altijd. Het deel van de accountancysector waarop de AFM direct toezicht houdt is sindsdien wel veranderd: voorheen waren dit alleen de AO's-OOB, sinds 2022 staan ook de AO's-RV onder direct toezicht van de AFM.

²⁷ AFM (2018) [AFM verkent kwetsbaarheden in structuur accountancysector](#).

In 2023 heeft de AFM een verkennend onderzoek uitgevoerd naar de rol van prikkels in het bedrijfsmodel van AO's-RV. In de literatuur worden veelal drie elementen in het bedrijfsmodel uitgelicht die prikkels voor de kwaliteit van de wettelijke controle met zich meebrengen: (i) samenloop van dienstverlening (*non-audit services* of NAS); (ii) langdurige betrokkenheid (*tenure*); en (iii) familiariteit (*affiliation*).²⁸ De uitgevoerde verkenning biedt aanvullende inzichten op basis van literatuur, data en interviews met een steekproef van AO's-RV, controlecliënten en gebruikers van de jaarrekening en de controleverklaring.

Prikkel kunnen negatief uitwerken en risico's introduceren, maar ook positief uitpakken in de vorm van kansen. Bij het aanbieden van NAS kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de prikkel van het willen behouden van de cliënt, omdat de AO-RV anders de cliënt kan kwijtraken voor een breed pakket van dienstverlening. Een potentieel negatief effect hiervan kan zijn dat de EA zich onvoldoende kritisch opstelt, uit angst om anders een cliënt te verliezen. De onafhankelijkheid van de EA komt daarmee onder druk te staan en in het verlengde hiervan de kwaliteit van de wettelijke controle. Bij langdurige betrokkenheid kan het negatieve effect zich voordoen dat de EA minder kritisch is bij een cliënt waarmee een langlopende band bestaat. Bij affilatie heeft de EA tot slot een hechte persoonlijke of zakelijke relatie met de cliënt. Ook hierbij is het risico dat de EA minder kritisch naar de cliënt kijkt. Aan de andere kant kan sterkere betrokkenheid bij de cliënt de EA in staat stellen meer diepgaande kennis van die cliënt op te doen, in lijn met de fundamentele beginselen ten aanzien van o.a. vakbekwaamheid.

²⁸ AFM (2018) [AFM verkent kwetsbaarheden in structuur accountancysector](#).

Traditioneel is in de literatuur het **principaal-agent model** dominant bij het **duiden van het maatschappelijk belang en de rol van de EA**. De EA is daarbinnen een onafhankelijke buitenstaander die de jaarrekening controleert om zo de informatieachterstand van stakeholders te mitigeren.²⁹ Recent wordt ook het serviceperspectief naar voren gebracht.³⁰ Hierbij staat centraal dat de EA niet op afstand moet staan, maar juist moet samenwerken met de cliënt om diens activiteiten te begrijpen en de wettelijke controle goed te kunnen uitvoeren. Op afstand staan van de cliënt bevordert dan weliswaar de onafhankelijkheid van de EA, maar zou aan de andere kant de relatie met de cliënt kunnen aantasten waardoor de wettelijke controle minder goed kan worden uitgevoerd.

5.2 Controlecliënten zijn heterogene groep, reguliere vergunninghouders ook

Eindgebruikers van de jaarrekening en de bijbehorende controleverklaring zijn heterogeen. Eindgebruikers zijn alle partijen die interesse hebben in de jaarrekening van een onderneming en bijbehorende controleverklaring van de EA, zoals aandeelhouders en kredietverstrekkers. Een bedrijf met een DGA-structuur zal daarbij mogelijk minder of andere eindgebruikers hebben die geïnteresseerd zijn in de jaarrekening dan bijvoorbeeld de moedermaatschappij van een internationaal opererende onderneming. De eindgebruiker kan ook door de tijd veranderen. Zo zullen met de komst van de CSR, waardoor in 2025 ook grote ondernemingen verplicht worden assurance te verkrijgen op hun duurzaamheidsinformatie, naar verwachting allerlei 'nieuwe' eindgebruikers in belang toenemen, waaronder mensenrechten- en milieuorganisaties, vakbonden of actiegroepen. Voor het toezicht op AO's staat de eindgebruiker centraal, omdat de sector zijn bestaansrecht daaraan ontleent.

29 Hayes, R., Dassen, R., Schilder, A. & Wallage, P. (2005) (2nd Ed). Principles of Auditing: An Introduction to International Standards on Auditing, Prentice Hall.

30 Knechel, W.R., Thomas, E. & Driskill, M. (2020). Understanding financial auditing from a service perspective. *Accounting, Organizations and Society*, 81.

Ook de behoeftes van controlecliënten richting hun AO's-RV verschillen. De diversiteit in eindgebruikers maakt dat ook de behoeftes van controlecliënten ten opzichte van de wettelijke controle divers zijn. Dit beïnvloedt vervolgens het werk van de AO-RV en haar EA's. De groep controlecliënten van AO's-RV is in het bijzonder heterogeen. Op basis van de informatie uit interviews met AO's-RV en cliënten is deze groep grofweg in te delen in vier archetypen, gebaseerd op twee factoren: (i) het belang van de eindgebruiker bij de jaarrekening/wettelijke controle en (ii) in hoeverre controlecliënten zelf behoefte hebben aan de wettelijke controle (figuur 5.1). De verschillende archetypen zijn bedoeld als voorbeelden ter illustratie. Zo ziet de 'surfshop' de wettelijke controle primair als verplichting waar men het liefste zo min mogelijk omkijken naar heeft (beperkte behoefte; weinig eindgebruikers). De 'rozenkweker' wil het liefste een *one stop shop* en heeft slechts een beperkte groep eindgebruikers (brede behoefte; weinig eindgebruikers). Het 'transportbedrijf' daarentegen zoekt een *trusted advisor* en heeft veel belanghebbenden bij de jaarrekening en bijbehorende wettelijke controle (brede behoefte; veel eindgebruikers). De 'internationale juwelier', tot slot, wil een hoofdzakelijk op compliance gerichte EA en heeft een groot aantal eindgebruikers van zijn jaarrekening en bijbehorende wettelijke controle (beperkte behoefte; veel eindgebruikers).

Figuur 5.1 Vier archetypen van controlecliënten van AO's-RV.

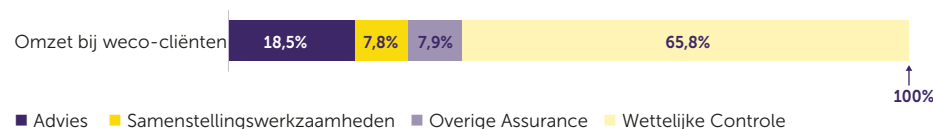

Bron: AFM, Verkennend onderzoek (2023); interviews steekproef AO's-RV, controlecliënten en eindgebruikers.

De mate waarin prikkels aanwezig zijn in het bedrijfsmodel van AO's-RV en de impact daarvan vragen om nuance. Het aandeel in omzet dat AO's-RV halen uit de wettelijke controle varieert. Als groep halen AO's-RV gemiddeld circa (slechts) twintig procent van hun omzet uit de wettelijke controles. Tachtig procent van de omzet komt uit andere dienstverlening, zoals adviesopdrachten, ondersteuning bij fiscale of juridische zaken en vrijwillige controles. Dit is echter een gemiddelde: er zijn ook AO's-RV die juist wel de meerderheid van hun omzet halen uit wettelijke controles. Bij AO's-RV die de meeste omzet halen uit wettelijke controles is het risico als gevolg van andere dienstverlening het kleinst. Ook als wordt gekeken naar enkel de omzet die AO's-RV halen uit wettelijke controlecliënten, wisselt de mate waarin prikkels een rol spelen. Daarnaast verschilt het welke vorm van overige dienstverlening wordt aangeboden naast de wettelijke controle. Gemiddeld gezien halen AO's-RV bij wettelijke controlecliënten, naast de wettelijke controle-opdracht zelf, de meeste omzet uit adviesdiensten (figuur 5.2).

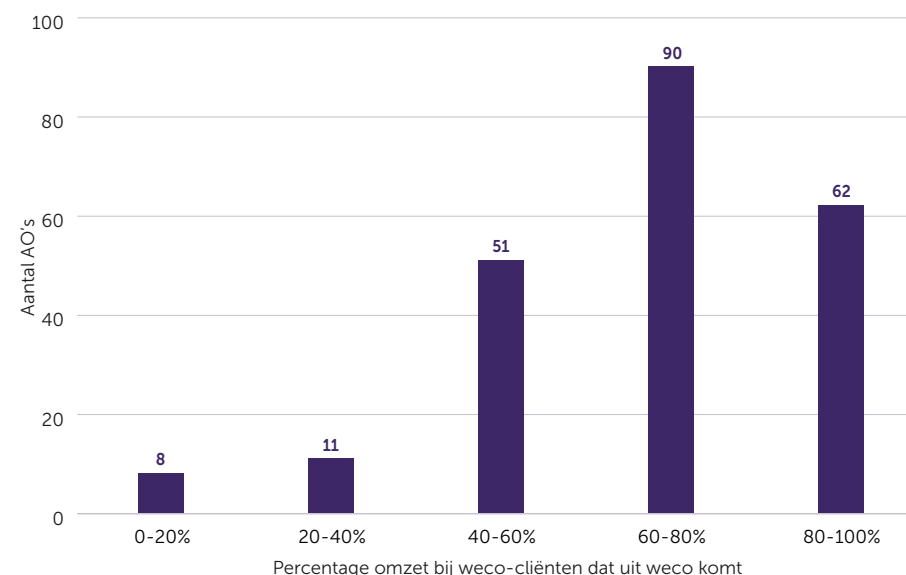
Figuur 5.2 Gemiddeld gezien halen AO's-RV bij controlecliënten, naast de wettelijke controle-opdracht zelf, de meeste omzet uit adviesdiensten.

Bron: AFM, AO-vragenlijst AO's-RV; overige cliënten AO's-RV zonder wettelijke controle zijn niet meegenomen.

Het onafhankelijkheidsrisico hangt af van het type dienstverlening dat wordt verleend naast de wettelijke controle. Bijvoorbeeld adviesdiensten kunnen relatief grote onafhankelijkheidsrisico's opleveren. Hierbij zijn grote verschillen te zien tussen AO's-RV. De meerderheid van de AO's-RV haalt minstens 60% van de omzet bij controlecliënten uit de wettelijke controle, maar er zijn ook AO's-RV die de meerderheid van hun omzet bij controlecliënten halen uit overige dienstverlening, zoals adviesdiensten (figuur 5.3). Verder zit ook verschil in de maatregelen die AO's-RV inzetten om onafhankelijkheidsbedreigingen te mitigeren. Maatregelen zien bijvoorbeeld op het inzetten van onafhankelijke kwaliteitsbeoordelingen (OKB's) of het inzetten van verschillende teams voor adviesopdrachten en de wettelijke controle bij één en dezelfde cliënt.

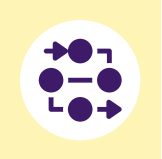
Figuur 5.3 De meeste AO's-RV halen hun omzet bij controlecliënten vooral uit de wettelijke controle; sommige AO's-RV halen hun omzet echter juist vooral uit overige dienstverlening.

Bron: AFM, AO-vragenlijst reguliere vergunninghouders.

5.3 Controleplicht: term MKB is incorrect, grenswaardes gaan omhoog

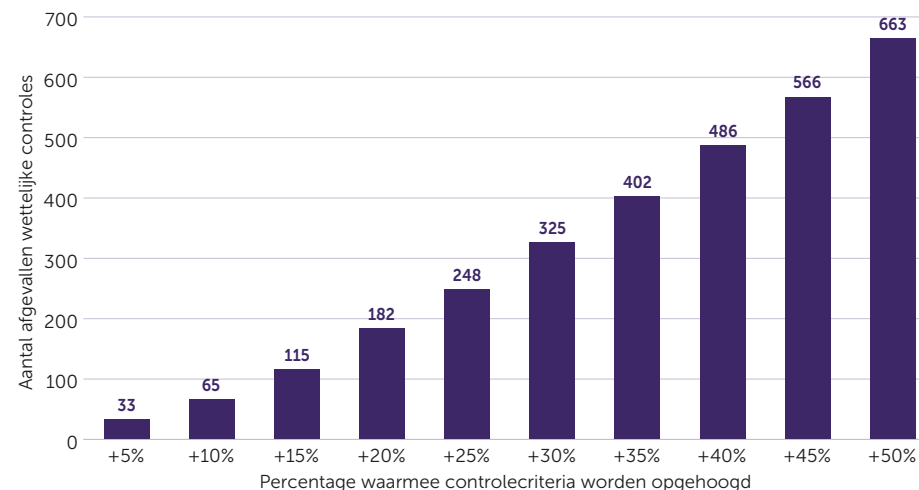
In discussies over de eisen voor ondernemingen met betrekking tot financiële verslaggeving gaat het vaak – ten onrechte – over het mkb. In de maatschappelijke en politieke discussie wordt soms de term mkb (midden- en kleinbedrijf) gebruikt in relatie tot controlecliënten van de AO's-RV die moeten voldoen aan de controleplicht. Hiermee wordt de indruk gewekt dat kleine bedrijven, zoals de bakker om de hoek, ook gebonden zijn aan die regelgeving. Echter, de criteria (zie hierna) waarboven ondernemingen verplicht zijn een wettelijke controle te laten uitvoeren, zijn er juist op gericht om het kleinbedrijf buiten schot te houden, gelet op het meer beperkte maatschappelijke belang van een accountantsverklaring bij deze organisaties. De AFM spreekt dan ook van het midden- en grootbedrijf.

De AFM verricht in 2024 een beleidsverkenning naar het maatschappelijk belang van de wettelijke controle bij de ondernemingen die rond de grenswaarden van de controleplicht zitten. In artikel 2:396 lid 1 BW is vastgelegd dat ondernemingen controleplichtig zijn als zij op twee opeenvolgende balansdata voldoen aan minstens twee van de drie volgende criteria: (1) een balans groter dan EUR 6 mln; (2) een omzet groter dan EUR 12 mln; en (3) gemiddeld meer dan 50 werknemers over het boekjaar. Door de laatste 3 jaar inflatie (prijseffect in plaats van volumegroei) zijn sommige ondernemingen van relatief bescheiden omvang controleplichtig geworden op basis van de eerste twee criteria. Bij het vaststellen van de grenscriteria is Nederland gebonden aan de Europese jaarrekeningrichtlijn.³¹

Recent heeft de Europese Commissie (EC) bepaald dat de maximale grenswaarden voor de twee financiële criteria waarboven een wecoplicht geldt uit de richtlijn naar boven worden bijgesteld. Zo stijgt de grens voor balansomvang naar EUR 7,5 miljoen en de grens voor omzet naar EUR 15 miljoen (beide +25%).³² Uitgaande van wettelijke controle-data over 2022 (partieel) zou deze aanpassing kunnen zorgen voor een daling van het aantal wettelijke controles uitgevoerd door AO's-RV van circa 5% (figuur 5.4). In circa 45% van deze 248 gevallen wordt dan niet langer aan de twee financiële criteria voldaan, maar nog wel aan het criterium van meer dan 50 FTE. Deze aantallen zijn gebaseerd op de data die op het moment van schrijven beschikbaar zijn bij de AFM. Dit vertegenwoordigt niet alle wettelijke controles (slechts circa de helft) en is daarom een ruwe schatting. Bovendien is deze schatting in verband met de beschikbaarheid van de data gemaakt op basis van één boekjaar en niet twee opeenvolgende boekjaren.

Figuur 5.4 Bij een ophoging van de criteria met 25% vallen 248 reguliere wettelijke controles in de AFM-database weg. Dit is 5% van het totaal.

Bron: AFM, beschikbare wettelijke controle data AO's-RV voor 2022.

³¹ Accounting Directive, 2013/34/EU.

³² Europese Commissie (2023) [Adjusting SME size criteria for inflation \(europa.eu\)](https://europa.eu).

Heeft u vragen of opmerkingen over deze publicatie?

Stuur een e-mail naar: redactie@afm.nl

Autoriteit Financiële Markten

Postbus 11723 | 1001 GS Amsterdam

Telefoon

020 797 2000

www.afm.nl

Dataclassificatie

AFM-Publiek

Volg ons: →

De AFM maakt zich sterk voor eerlijke en transparante financiële markten. Als onafhankelijke gedragstoezichthouder dragen wij bij aan duurzaam financieel welzijn in Nederland.

De tekst van deze publicatie is met zorg samengesteld en is informatief van aard. U kunt er geen rechten aan ontleen. Door veranderende wet- en regelgeving op nationaal en internationaal niveau is het mogelijk dat de tekst niet actueel is op het moment dat u deze leest. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is niet aansprakelijk voor de eventuele gevolgen – bijvoorbeeld geleden verlies of gederfde winst – ontstaan door of in verband met acties ondernomen naar aanleiding van deze tekst.

© Copyright AFM 2023